

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI

Facultatea de Teologie Ortodoxă

ESHATOLOGIE ȘI PARADOX ESHATOLOGIC

ÎN EVANGHELIA A IV - A

- o contribuție la definirea unicității teologiei ioaneice -

Rezumat

Coordonator:

Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană

Drd. Mureșan Mihai Andrei

CLUJ NAPOCA

2010

CUPRINS

Preliminarii	p.1
I. Definirea conceptelor	p.6
1. Înțelegerea „modernă” a “eshatologiei”.....	p.6
a) Delimitarea conceptului.....	p.6
b) Eshatologie și istorie.....	p.10
2. Eshatologia creștină și eshatologia apocaliptică.....	p.17
a) „Eshatologic” și „apocaliptic”.....	p.17
b) Eshatologia profetic-apocaliptică	p.21
3. „Împărăția lui Dumnezeu”.....	p.27
a) Precizarea problemei sau delimitarea conceptului.....	p.27
b) Relația dintre aspectele prezente și cele viitoare ale „Împărăției lui Dumnezeu”.....	p.32
c) Nuanțarea problemei sau „reinterpretarea” conceptului.....	p.35
II. Repere în cercetarea biblică contemporană în definirea eshatologiei Noului Testament	p.41
1. Eshatologia teologilor liberali ai secolului al XIX-lea.....	p.41
2. Eshatologia consecventă.....	p.45
a) Interpretarea eshatologică propusă de J. Weiss și A. Schweitzer.....	p.45
b) Obiecții critice.....	p.48
3. Eshatologia „realizată”	p.50

a)	Interpretarea neeshatologică propusă de C.H. Dodd.....	p.50
b)	Obiecții critice.....	p.55
4.	Eshatologia și „istoria mântuirii”.....	p.56
a)	„Evenimentul Hristos” - centru al istoriei omenirii.....	p.57
b)	Tensiunea între „deja” și „nu încă”.....	p.58
5.	Eshatologia existențialistă.....	p.61
d)	Rudolf Bultmann și „eshatologia existențialistă”.....	p.61
e)	Karl Barth și „eshatologia verticală”.....	p.68
6.	Eshatologia experienței.....	p.71
a)	Euharistia ca eveniment eshatologic.....	p.72
b)	Vederea lui Dumnezeu - trăire anticipată a Parusiei lui Iisus Hristos.....	p.75

III. Repere în cercetarea biblică contemporană în definirea eshatologiei „ioaneice”.....p.81

1.	Eshatologia Evangheliei a IV-a din perspectiva lui Rudolf Bultmann.....	p.82
2.	Pericolul extremelor: eshatologie „realizată” sau eshatologie „viitoare”.....	p.85
3.	Descoperirea echilibrului: eshatologie „realizată” și eshatologie „viitoare”.....	p.88
4.	Identificarea conceptelor cheie ale eshatologiei Evangheliei a IV-a.....	p.91
5.	Încadrarea eshatologiei în cadrul teologiei ioaneice.....	p.94

IV. Eshatologie și paradox eshatologic în dialogul lui Iisus cu femeia samarineancă (In. 4, 1-42).....p.103

A.	Istoricitatea și unitatea pericopei evanghelice In. 4,1-42.....	p.103
B.	Analiza exegetică a pericopei In. 4,1-42.....	p.108
a)	Apa cea vie - darul eshatologic al Duhului Sfânt (v. 7-15).....	p.111
1.	ὕδωρ ζῶν.....	p.114
2.	ζωὴ αἰώνιος.....	p.119
b)	Închinarea eshatologică – prezent și viitor (v. 16-24).....	p.123
1.	ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν.....	p.126

2. ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ.....	p.129
2.1. Fiul lui Dumnezeu și actul închinării.....	p. 130
2.2. Închinarea în Duhul Sfânt.....	p. 132
c) Așteptarea eshatologică a femeii samarince.....	p.136
1. Așteptări mesianice în Samaria.....	p.137
2. „Eu sunt, Cel Care-ți grăiește”(In. 4,26).....	p.140
d) Secerișul mesianic (v. 31-38).....	p.143
V. Paradoxul eshatologic al discursului lui Iisus în In. 5,19-30.....	p.150
1. Eshatologia „inaugurată” în In. 5,19-25.....	p.151
Excurs: Autenticitatea și paternitatea vv. 26-30.....	p.157
2. Eshatologia „viitoare” în In. 5,26-30.....	p.160
VI. Eshatologie și înviere în episodul „Lazăr”(In. 11).....	p.165
1. Istoricitatea și încadrarea în structura Evangheliei a episodului învierii lui Lazăr (In. 11,1-44).....	p.165
2. „Lazăr a adormit”(In.11,11) – perspectiva ioaneică asupra morții.....	p.168
3. Semnificația eshatologică a cuvintelor Martei.....	p.172
4. „Eu sunt învierea și viața”(In.11, 25).....	p.174
VII. Lucrarea Duhului Sfânt și Eshatologia.....	p.180
1. Relația dintre venirea Duhului Sfânt și Suirea la cer a lui Iisus Hristos.....	p.181
a).Preamărirea lui Iisus Hristos.....	p.182
1.1. In. 12,23 – „Ceasul” preamării lui Iisus.....	p.183
1.2. In. 13,31-32 – „Trecut” și „viitor” în preaslăvirea lui Iisus.....	p.186
1.3. In. 17,1.4.5 – Rolul Tatălui în preaslăvirea Fiului.....	p.187

b).Relația dintre Moartea pe cruce și Suirea la cer a lui Iisus Hristos.....	p.189
c).Relația dintre Învierea lui Iisus și Suirea Sa la cer.....	p.191
d),„Cincizecimea ioaneică” - o contribuție aparte în definirea pnevmatologiei și eshatologiei nou - testamentare.....	p.194
2. Lucrarea Duhului Sfânt în relatarea Evangheliei a IV-a.....	p.200
3. Duhul Sfânt și „eshatologia viitoare”.....	p.209
1. Duhul Sfânt și Parusia lui Iisus Hristos.....	p.209
2. Duhul Sfânt și Împărăția lui Dumnezeu.....	p.213
c). Duhul Sfânt și Judecata lumii.....	p.219

VIII. Unicitatea eshatologiei Evangheliei a IV-a și încadrarea acesteia în teologia ioaneică.....
ioaneică.....**p.225**

1. Concepte și accente specifice eshatologiei Evangheliei a IV-a
2. Eshatologia Evangheliei a IV-a în contextul teologiei ioaneice.

Concluzii.....	p.225
Bibliografie.....	p.231

Cuvinte cheie: eshatologie, paradox eshatologic, eshatologie ioaneică, așteptări eshatologice, viață veșnică, înviere, judecată, împărăția lui Dumnezeu.

REZUMAT

Toți autorii Noului Testament au exprimat în scrierile lor credința că în și prin Iisus Hristos, Dumnezeu a intrat în istoria omului. Prin aceasta veșnicia a intrat în timp și istoria umanității a intrat în faza ei ultimă, eshatologică. Încercarea de a descrie această nouă situație nu a fost lipsită de dificultăți, deoarece limbajul omenesc, supus relativității ca orice experiență umană, și-a dovedit repede limitele inerente. Eshatologia a scos repede în evidență lipsurile și limitele limbajului existent, obligându-i pe autorii creștini să caute noi modalități de exprimare. Timpul viitor caracteristic limbajului eshatologic a fost înlocuit, fără a fi înlăturat, cu timpul prezent în încercarea de a arata că pentru creștini istoria umanității a intrat deja în faza finală și sfârșitul istoriei a început. Desigur timpul viitor al limbajului eshatologic nu dispare, din moment ce cărțile Noului Testament vorbesc încă despre un sfârșit al istoriei, istorie care nu a încetat odată cu venirea lui Iisus Hristos¹. Eshatologia a fost inaugurată și este în proces de împlinire, dar desăvârșirea și încheierea acestui proces aparține încă viitorului.

Acest paradox al exprimării eshatologice este caracteristic Noului Testament, dar nicăieri nu este exprimat mai clar decât în Evanghelia a IV-a. De aici înțelegem că „acum este judecata acestei lumi”(12,31), acum este ceasul „când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, și cei ce vor auzi vor învia”(5,25), în timp ce acela care crede în Iisus Hristos are deja viață veșnică (5,24). Pe de altă parte tot Evanghelia a IV-a vorbește despre a doua venire a Mântuitorului și despre „ziua de apoi”, când toți cei din morminte vor învia pentru a fi judecați și răsplătiți în funcție de credința și faptele lor cu viața veșnică sau cu osânda veșnică (5, 28-29; 6,39-40, 44,54; 12,48).

Cuvintele „vine ceasul și acum este (ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν)”(In. 4,23; 5,25) sunt expresia cea mai clară a acestui paradox ioaneic². Această expresie, caracteristică Evangheliei a IV-a, este puternic marcată de tensiunea eshatologică dintre “deja” și “nu încă”, aducând împreună aspectelor prezente și pe cele viitoare ale eshatologiei ioaneice. Obiectivul acestei

¹ C. K. BARRETT, *The Gospel According to St. John. An Introduction with Commentary and Notes on the Greek Text*, Westminster Press, Philadelphia, 1978, p. 68.

² Cf. NICOLE CHIBICI-REVNEANU, “The hour comes and now is here”(In. 4,23; 5,25). The Eschatological meaning of the johannine ὥρα”, în *Sacra Scripta*, nr. 1, 2008, p. 73.

lucrări este acela de a explora această tensiune eshatologică și dimensiunea paradoxului ioaneic și de a stabili care este relația dintre aspectele prezente și cele viitoare ale eshatologiei Evangheliei a IV-a. Am pornit în demersul nostru de la analiza exegetică a expresiei de mai sus și a pasajelor scripturistice în care ea poate fi întâlnită (In. 4, 1- 42 și In. 5, 19-30). Am continuat cu analiza episodului învierii lui Lazăr și a relației deosebit de interesante pe care acesta o are cu In. 5, 28-29, după care am aprofundat modul în care lucrarea Duhului Sfânt influențează relația dintre aspectele prezente și cele viitoare ale eshatologiei ioaneice. În demersul meu am avut oportunitatea de a discuta temele esențiale ale eshatologiei ioaneice: viața veșnică, judecata, învierea, moartea, Parusia, ceasul preamăririi Fiului lui Dumnezeu, Fiul Omului.

I. Definirea conceptelor

În dezbateră contemporană legată de eshatologie multe dificultăți au apărut datorită înțelegerii diferite pe care autorii o au pentru termenul „eshatologie”. Termenul era în general, dacă nu exclusiv, restrâns la viitor, fie că termenul avea în vedere individul, națiunea sau lumea. De-a lungul secolului XX sensul termenului discutat a devenit tot mai larg și în loc să se refere la „lucrurile ultimelor zile” în sensul cel mai strict, a început să fie înțeles ca având un sens mult mai larg, mai ales în urma alăturării unor noi concepte, până atunci tratate separat (de ex. Împărăția lui Dumnezeu).

Mărturiile Sfintei Scripturi indică faptul că eshatologia Noului Testament nu poate fi redusă la acele părți ale Sfintei Scripturi care se referă la soarta de după moarte a indivizilor, nici înțeleasă numai în relație cu acele pasaje scripturistice care vorbesc exclusiv despre evenimente eshatologice viitoare (Parusia, Judecata, Învierea). Termenul, credem noi, trebuie înțeles în sens mai larg ca fază finală a istoriei omenirii pregătită de evenimentele istoriei mântuirii și până la un anumit punct, deja prezentă în ea.

Una dintre întrebările esențiale la care teologia secolului XX a căutat răspuns a fost următoarea: care a fost rolul și importanța elementelor apocaliptice în eshatologia Mântuitorului

Iisus Hristos? Termenul propus de G.E. Ladd, „eshatologie profetic – apocaliptică”³, în încercarea de a răspunde acestei întrebări, ne ferește într-o oarecare măsură de abordarea unilaterală a lui Schweitzer și de înțelegerea antagonistă a eshatologiei apocaliptice și a eshatologiei profetice. Aplicat la eshatologia Mântuitorului termenul de „eshatologie profetic-apocaliptică” subliniază faptul că elementele apocaliptice din eshatologia creștină rămân mereu în tradiția profetică, adică în cadrele revelației dumnezeiești, care mărturisește lucrarea lui Dumnezeu în istorie și prin aceasta legătura Sa nemijlocită cu prezentul. Vom putea astfel vorbi, având mereu în față dovezile Sfintei Scripturi, atât despre aspecte viitoare cât și despre aspecte prezente ale eshatologiei lui Iisus Hristos⁴.

Relația dintre eshatologia „profetic-apocaliptică” a lui Iisus Hristos și eshatologia apocaliptică este analoagă celeia dintre profetism și apocaliptic: în ciuda apropierii și a unor elemente comune, ele nu sunt deloc același lucru. Prima este o parte a descoperirii lui Dumnezeu prin Fiul Său întrupat (Evr. 1,2), în timp ce a doua este o dezvoltare a eshatologiei profetice, dezvoltare în care s-au pierdut teme esențiale ale concepției profetice despre lume.

Împărăția lui Dumnezeu (ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ) este un concept deosebit de important în dezbaterile legate de eshatologia biblică. Delimitarea conceptului este în același timp necesară și dificilă. Dificultatea pornește mai ales de la faptul că Mântuitorul Iisus Hristos, deși l-a folosit în mod repetat, nu a dat nici o definiție a lui. La fel se întâmplă și în cazul Sfinților Apostoli, excepție făcând cuvintele Sfântului Apostol Pavel din Romani 14, 17. Definiția general acceptată de exegeții contemporani este - Împărăția lui Dumnezeu este domnia dinamică a lui Dumnezeu, care a intrat în istorie prin Iisus Hristos pentru a aduce oamenilor în veacul prezent, binecuvântările veacului mesianic, care se va manifesta din nou la sfârșitul veacului pentru a aduce această mântuire mesianică la desăvârșire.

Având în vedere conceptul de comunitate implicat în acela de Împărăția lui Dumnezeu am propus nuanțarea conceptului și înțelegerea lui ca „comuniune cu Dumnezeu” mai degrabă decât „domnie a lui Dumnezeu”, caz în care membrii împărăției nu mai sunt doar supuși ci sunt deja fii suveranului. Calitatea de fii ai lui Dumnezeu pe care o dobândim prin Hristos este legată

³ GEORGE ELTON LADD, “Why not Prophetic – Apocalyptic?”, în *Journal of Biblical Literature*, 1957, vol. 76, nr. 3, p. 194.

⁴ *Ibidem*.

strâns de aspectele prezente și cele viitoare ale Împărăției, pe care le afirmă în mod egal. Faptul că acum suntem fii ai lui Dumnezeu și locuitori ai acestei Împărății ne asigură că vom fi și moștenitori ai Împărăției viitoare (Rm. 8,17; I In. 3,2).

În ceea ce privește relația dintre aspectele prezente și cele viitoare ale Împărăției lui Dumnezeu, părerile exegeților se împart în trei mari grupe: cei care consideră că Împărăția lui Dumnezeu este exclusiv viitoare, cei care înțeleg Împărăția lui Dumnezeu ca fiind exclusiv prezentă și cei care acordă aceiași importanță aspectelor prezente și viitoare ale Împărăției lui Dumnezeu. În urma cercetării mărturiilor Noului Testament, pot fi trase două concluzii: a) Împărăția lui Dumnezeu este indisolubil legată de Persoana Mântuitorul Iisus Hristos; b) aspectele prezente și viitoare ale Împărăției sunt la fel de importante și trebuie recunoscute ca atare.

II. Repere în cercetarea biblică contemporană în definirea eshatologiei

Modul în care teologii au înțeles conceptele definite în capitolul anterior, a influențat în mod decisiv atitudinea lor față de eshatologia biblică sau, în unele cazuri, întregul lor sistem teologic. Eshatologia teologilor liberali ai secolului al XIX-lea, Albert Ritsch și Adolf von Harnack, a redus elementele eshatologice apocaliptice din învățătura lui Iisus la o „coajă”, care ascundea miezul etic al învățăturii Sale, iar Împărăția lui Dumnezeu a devenit o simplă organizare socială, la care umanitatea poate ajunge prin progres moral continuu. Acestei concepții, Weiss și Schweitzer i-au opus eshatologia consecventă care recunoaște importanța elementelor apocaliptice în învățătura Mântuitorului, dar îl califică pe Acesta ca fiind un fanatic evreu ce și-a dat viața pentru un vis apocaliptic nebunesc⁵.

C.H. Dodd a combătut magistral exagerările eshatologiei consecvente prin concepția sa, „eshatologia realizată”, dar a căzut în cealaltă extremă și a exclus orice referire la evenimente eshatologice viitoare. Oscar Cullmann este cel care a descoperit echilibrul în eshatologia sa, acordând valoarea cuvenită atât eshatologiei prezente cât și celei viitoare. Din acest motiv autorul acestei lucrări a apreciat această abordare ca fiind cea adevărată.

⁵ **PETRE CHIRICUTA**, *Parusia sau Despre A Doua Venire*, Edit. Anastasia, București, 2001, p.29.

Rudolf Bultmann și Karl Barth ne-au propus o eshatologie existențialistă, în care pătrunderea în existența autentică sau „acum”- ul veșnic prezent al eternității lui Dumnezeu se face prin răspunsul personal al creștinului la interpelarea lui Dumnezeu. Am apreciat că individualismul extrem al acestei abordări este străin Scripturii și Tradiției Bisericii.

În Biserica Ortodoxă eshatologia este înțeleasă ca fiind atât inaugurată, cât și viitoare. A fi ortodox înseamnă în primul rând a trăi acum și în mod deplin credința creștină, și de aceea eshatologia ortodoxă este în primul rând una a experienței. Participarea la viața Împărăției lui Dumnezeu se poate face atât prin viața sacramentală a Bisericii cât și prin experiența mistică a credinciosului. Nu există nici un individualism aici sau separare între cele două, deoarece același Duh Sfânt lucrează în amândouă pentru înfierea noastră și participarea la viața împărăției.

III. Repere în cercetarea biblică contemporană în definirea eshatologiei „ioaneice”

Deși lucrările care abordează chestiuni legate de eshatologia „ioaneică” sunt deosebit de numeroase, punctele de consens exegetic sunt deosebit de puține. Printre întrebările legate de eshatologia Evangheliei a IV-a, care nu au primit încă un răspuns unanim acceptat, sunt și acelea legate de aspectele prezente și viitoare ale eshatologiei ioaneice, adică de prezența eshatologiei „realizate” și a eshatologiei „viitoare” în Evanghelia a IV-a. Răspunsurile oferite de exegeți la această problemă ar putea fi grupate pe trei direcții:

1. potrivit unui grup de exegeți eshatologia Evangheliei a IV-a este exclusiv prezentă și realizată. Evenimentul eshatologic prin excelență pentru Ioan, ar fi fost venirea lui Iisus în lume, venire prin care viitorul devine prezent. Tot ceea ce era așteptat să se împlină în Persoana lui Iisus Hristos.
2. o poziție, cu destul de puțini adepți, este aceea care susține că eshatologia Evangheliei a IV-a este exclusiv viitoare. Adepții ei încearcă să demonstreze că afirmațiile care presupun o eshatologie prezentă sunt de fapt promisiuni și prin aceasta se referă tot la viitor.

3. cei mai mulți exegeți sunt de acord că evanghelistul Ioan construiește eshatologia, păstrând un echilibru între aspectele prezente și cele viitoare ale eshatologiei sale.

Autorul acestei lucrări se asociază ultimei opinii enunțate. Pe parcursul acestei lucrări am căutat să aduc argumente în sprijinul opiniei care susține existența unui echilibru în Evanghelia a IV-a între eshatologia „inaugurată” și eshatologia „viitoare”.

IV. Eshatologie și paradox eshatologic în dialogul lui Iisus cu femeia samarineancă (In. 4, 1-42)

În In. 4,1-42 accentul este așezat pe acele aspecte ale eshatologiei care s-au împlinit deja prin Întruparea și lucrarea lui Iisus în lume. Contemporanii lui Iisus trăiesc deja în veacul eshatologic când cuvintele profeților legate de vremurile din urmă se împlinesc sub ochii lor. Cu toate acestea în vv. 21-23 întâlnim perspectiva orizontală asupra mântuirii: întreaga istorie a poporului evreu a fost o pregătire pentru venirea lui Iisus. În Iisus își găsesc împlinirea toate așteptările, sărbătorile și instituțiile iudaice. În acest pasaj vedem cum Iisus înlocuiește Legea, simbolizată de fântâna lui Iacob, și închinarea la Ierusalim și Garizim cu închinarea veacului eshatologic, „în duh și adevăr”. O astfel de perspectivă este caracteristică eshatologiei viitoare. Avem aici ambele aspecte ale eshatologiei iohaneice – “eshatologia inaugurată” și “eshatologia viitoare.

Mântuitorul spune ἔρχεται ὥρα, deoarece vremea închinării „în Duh și adevăr” este aproape și așteptarea se va încheia odată cu venirea „ceasului” (moartea, învierea și preaslăvirea Lui). El poate însă în același timp să spună καὶ νῦν ἔστιν, pentru că vremea adevăratei închinării este în mod anticipat prezentă în Persoana și lucrarea Lui chiar înaintea venirii „ceasului”. Așa cum învierea credinciosului este posibilă încă dinainte de cruce (trupească și sufletească), pentru că Iisus este Învierea și Viata (In. 11,25), tot astfel închinarea „în Duh și adevăr” este posibilă înainte de venirea ceasului patimilor, morții și preaslăvirii, pentru că Iisus este adevăratul templu (In. 2,19 -22) și purtătorul Duhului Sfânt (In. 1,33).

În Iisus se împlinește și desăvârșește tot ceea ce Vechiul Testament oferea în materie de închinare. Închinarea „în duh și adevăr” este noua închinare a veacului eshatologic, care

înlocuiește și anulează toate actele cultice în vigoare. Împlinirea deplină a acesteia aparține viitorului deoarece închinarea „în duh și adevăr” va fi deplin accesibilă și roditoare, numai în viitor, după moartea, Învierea și preaslăvirea Sa și după trimiterea Duhului Sfânt în lume. Închinarea „în adevăr” este închinarea în trupul lui Iisus cel înviat. Odată cu venirea Duhului, adevărații închinători pot bea „apa cea vie”, primindu-l pe Duhul Sfânt în Taina Botezului și aducând astfel închinare Tatălui „în duh”. Mai departe Duhul îi va purta pe aceștia spre viața veșnică descoperind prezența lui Dumnezeu în Persoana lui Iisus Hristos. Adevărații închinători vor mărturisi atunci această prezență, prin cuvânt și împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Iisus, aducând astfel Tatălui închinare „în adevăr”.

V. Paradoxul eshatologic al discursului lui Iisus în In. 5,19-30

Într-o minunată construcție chiastică evanghelistul Ioan pune alături “eshatologia inaugurată” din In. 5,19-25, cu “eshatologia viitoare” din In. 5,26-30. Același Iisus Hristos ne spune că a sosit ceasul când cei morți sufletește pot fi ridicați din moartea păcatului prin puterea cuvântului Său dătător de viață, din moment ce El, Învierea și Viața (In. 11,25) este prezent între oameni, dar și că ceasul eshatologic al Învierii tuturor morților aparține încă viitorului și orizontului de așteptare eshatologic (In. 5,28-29). “Vine ceasul și acum este”, expresia cea mai condensată a paradoxului eshatologic ioaneic adună împreună prezentul și viitorul într-o relație de complementaritate

VI. Eshatologie și înviere în episodul „Lazăr”(In. 11)

Prezența Persoanei lui Iisus Hristos declanșează o anticipare a evenimentelor eshatologice, iar faptele Sale sunt semne ale slavei lui Dumnezeu. Oriunde este El puterea Sa dumnezeiască de Judecător și Stăpân al vieții este prezentă și lucrează. Pasajul din In. 5,19-40 pare a fi cel mai bun comentariu al minunii învierii lui Lazăr.

Învierea lui Lazăr reprezintă împlinirea cuvintelor Mântuitorului din In. 5, 28-29, dar numai într-un sens simbolic sau paradigmatic. Învierea lui Lazăr este “semn” al puterii lui Iisus de a da viață veșnică în prezent (“eshatologie inaugurată”) și în același timp este garanția învierii tuturor oamenilor “în ziua cea de apoi”(In. 11, 24)(eshatologie viitoare).

Învierea lui Lazăr poate fi privită ca o imagine a vieții fiecărui creștin: trecerea de la moarte la viață experimentată de Lazăr este trăită de fiecare creștin în parte când învie din moartea păcatului, la o viață duhovnicească cu Hristos (Rom. 6.4; Col. 2.12; 3.1). Trecerea de la moarte la viață se va încheia însă definitiv doar în “ziua de apoi”, când vor fi ridicați și cu trupul la viața veșnică.

VII. Lucrarea Duhului Sfânt și Eshatologia

Pneumatologia ioaneică a influențat eshatologia Evangheiei a IV-a astfel încât în cadrul acesteia din urmă, întâlnim un puternic accent pus pe aspectele prezente ale eshatologiei. Accentul specific ioaneic se datorează mai ales conștiinței și experienței pe care Biserica primară a avut-o despre prezența Duhului. Evanghelistul Ioan vorbește uneori despre venirea lui Iisus ca despre o venire în Duhul Sfânt. Putem vorbi chiar despre o Parusie în Duhul Sfânt, care este diferită și care nu înlocuiește Parusia lui Iisus Hristos de la sfârșitul veacurilor.

Duhul Sfânt nu lucrează nimic independent de Hristos, ca și cum ar prelua o lucrare începută de Acesta și lăsată neterminată. Viața, moartea, învierea și preamărirea lui Iisus sunt ele însele evenimente eshatologice, iar lucrarea Duhului se întemeiază pe aceste evenimente. El mărturisește (15,26) pe Hristos și pune în practică ceea ce Iisus a împlinit. Duhul Sfânt este în acest sens **continuum-ul eshatologic**⁶ în care lucrarea lui Iisus, începută în activitatea Sa pământească, care urmează a fi împlinită și încheiată în mod desăvârșit la Parusia Sa, este continuată și pusă în practică. Dar făgăduințele legate de Duhul Sfânt au un al doilea *Sitz im Leben*, și anume Biserica, care poate fi și ea descrisă ca **continuum-ul eshatologic** unde lucrarea lui Dumnezeu este pusă în practică. Duhul Sfânt îl mărturisește pe Iisus, dar și ucenicii îl mărturisesc (15,26 ș. u.). Prin această împreună lucrare a mărturiei lumea este convinsă. De

⁶ Termenul îi aparține lui C.K. BARRETT, *John*, p.74.

răspunsul la această mărturie depinde mântuirea sau condamnarea lumii. Diviziunea dintre oameni, produsă de prezența lui Iisus (3,19-21; 7,43) se perpetuează prin prezența Duhului Sfânt.

VIII. Unicitatea eshatologiei Evangheliei a IV-a și încadrarea acesteia în teologia ioaneică

Eshatologia evangheliei a IV-a a fost adesea caracterizată ca o eshatologie centrată pe Persoana lui Iisus Hristos: în Iisus Hristos se împlinesc și sunt depășite toate titlurile și așteptările mesianice ale poporului evreu, trupul lui Iisus Hristos este templul cel nou în care are loc închinarea eshatologică în Duh și Adevăr (In. 2, 21), Iisus Hristos este judecătorul eshatologic (In. 5,22), Iisus dăruiește viața veșnică (In. 6,68), Iisus este biruitorul morții și îi învie pe cei morți acum și la învierea de obște (In. 5, 25-28). Eshatologia ioaneică este așadar în strâns legată de hristologia ioaneică.

Pe de altă parte pnevmatologia ioaneică a influențat eshatologia Evangheliei a IV-a astfel încât în cadrul acesteia din urmă, întâlnim un puternic accent pus pe aspectele prezente ale eshatologiei. Accentul specific ioaneic se datorează mai ales conștiinței și experienței pe care Biserica primară a avut-o despre prezența Duhului. Evanghelistul Ioan vorbește uneori despre venirea lui Iisus ca despre o venire în Duhul Sfânt. Putem vorbi chiar despre o Parusie în Duhul Sfânt, care este diferită și, care nu înlocuiește Parusia lui Iisus Hristos de la sfârșitul veacurilor. Mai departe conștiința și experiența pe care comunitatea ioaneică a avut-o prin prezența Duhului Sfânt în mijlocul ei se reflectă în ecleziologia Evangheliei după Ioan și în puternicul caracter sacramental al acesteia.

Concluzii

În întreaga sa evanghelie Sf. Ioan construiește o eshatologie echilibrată în care aspectele prezente și cele viitoare se împletesc și agreează reciproc. Chiar dacă accentul pe eshatologia inaugurată este mai puternic decât la sinoptici, nici una din temele caracteristice eshatologiei sale

(viața veșnică, judecata, învierea, Parusia) nu părăsește tensiunea dintre “deja” și “nu încă”. El mărturisește atât prezența veacului eshatologic, cât și împlinirea desăvârșită a așteptărilor eshatologice abia în „ziua de apoi”(In. 6, 39-40,44,54).

“Vine ceasul și acum este”, expresia cea mai condensată a paradoxului eshatologic ioaneic, adună împreună prezentul și viitorul într-o relație de complementaritate.

Evangelistul Ioan își scrie Evanghelia dintr-o dublă perspectivă: din perspectiva persoanei istorice a lui Iisus Hristos, dar și dintr-o perspectivă post-pascală, pentru a întări și reflecta credința Bisericii creștine primare. În acest caz expresia „vine ceasul” reflectă poziția lui Iisus din timpul activității sale pământești față de evenimentele prezise, în timp ce expresia „acum este (ceasul)” reflectă poziția Bisericii creștine primare față de acestea, când tot ceea ce a fost promis de Iisus S-a împlinit întocmai.